

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programos strateginis pasekmių aplinkai vertinimas

Rasa Alkauskaitė-Kokoškina

SPAV ataskaitos pristatymas

2022 m. vasario 2 d.

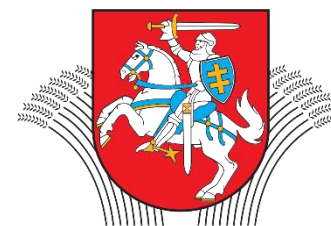

EUROPOS SĄJUNGA

EUROPOS JŪRŲ REIKALŲ IR ŽUVININKYSTĖS FONDAS

INVESTAVIMAS
Į TVARIĄ
ŽUVININKYSTĘ

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

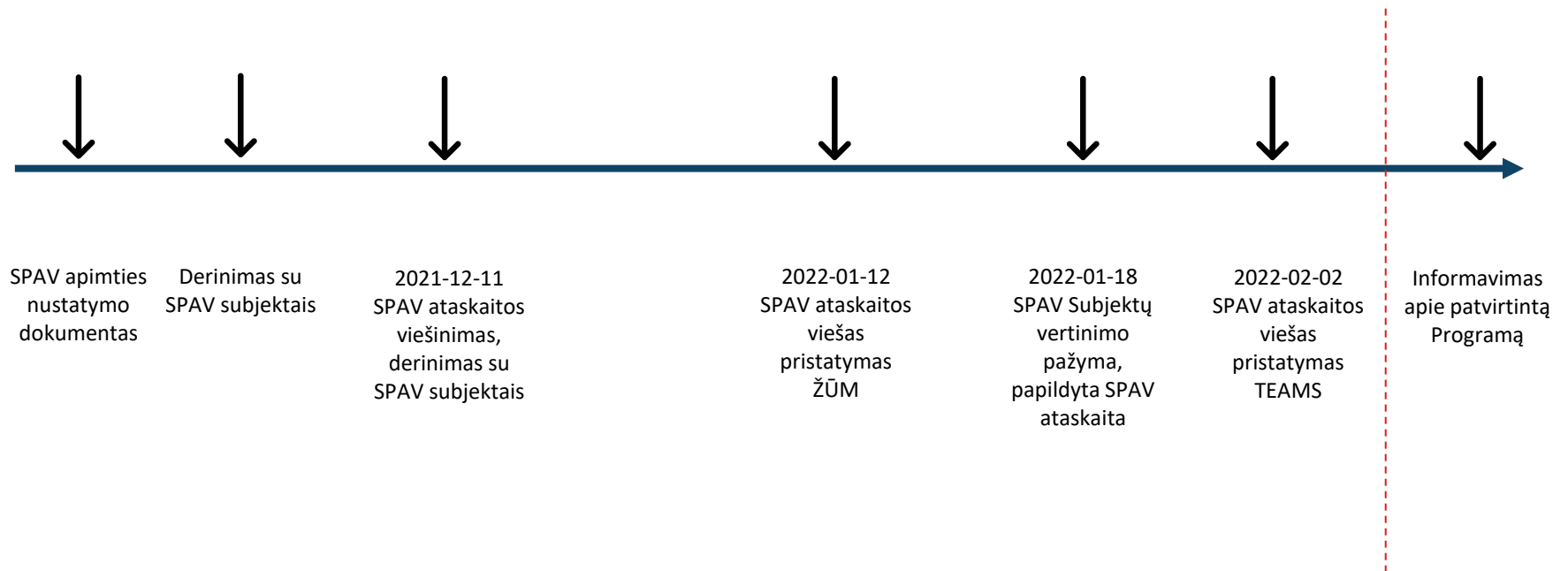
SPAV procesas

Vertinimo objektas

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa. Programos organizatorius: LR ŽŪM

Vertinimo uždaviniai

SPAV ataskaitos tikslas – nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimas reikšmingas Programos įgyvendinimo pasekmes aplinkai; užtikrinti, kad bus konsultuojamasi su subjektais ir visuomene. SPAV rengėjas: Smart Continent LT UAB.

Turinys

1

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa

2

Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos analizė

3

Pagrindinės aplinkosauginės problemos susijusios su Programa

4

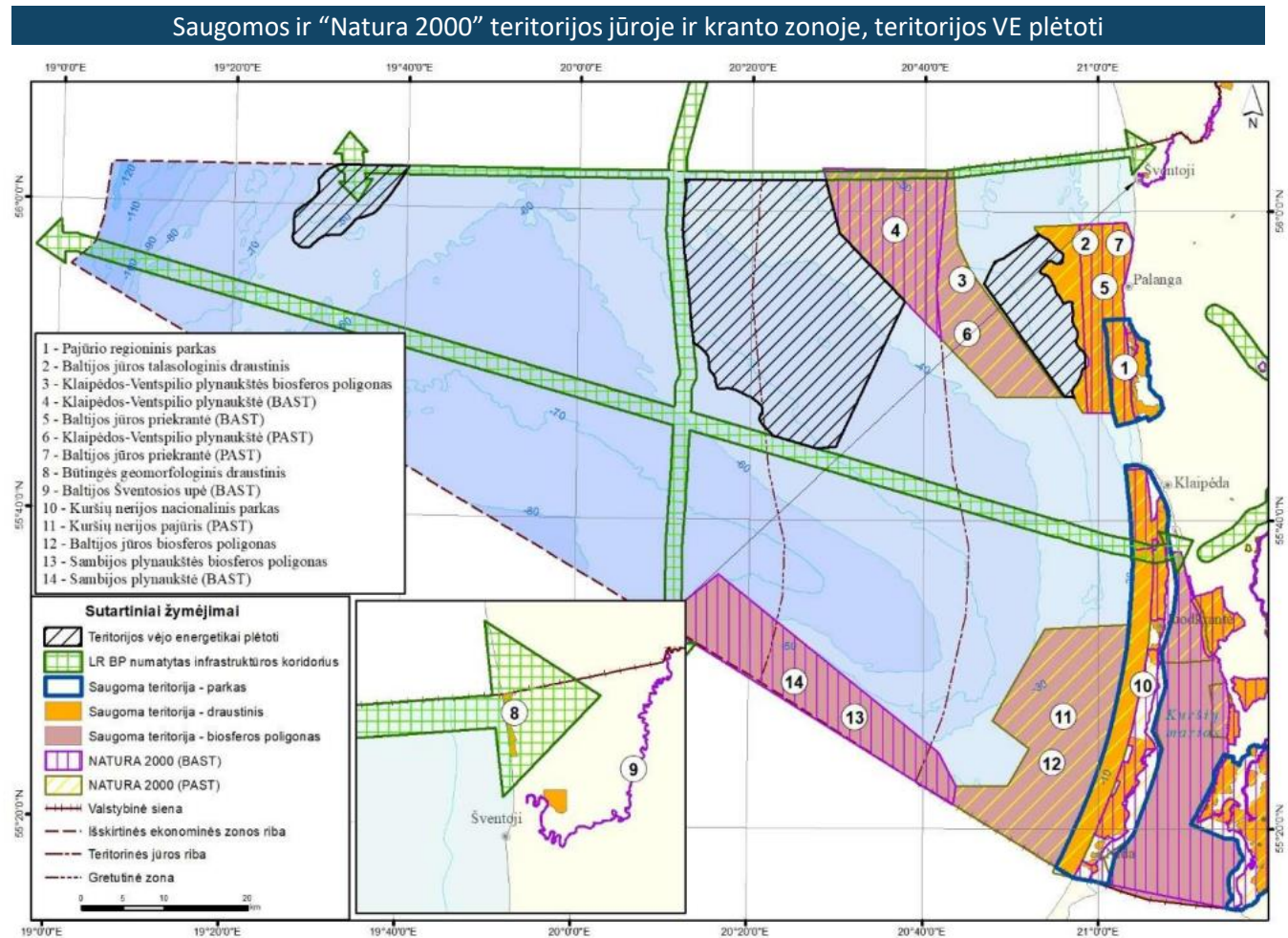
Programos pasekmių aplinkai vertinimas

5

Pasekmių mažinimo priemonės ir rekomendacijos

Saugomos, "Natura 2000" teritorijos

- Lietuvoje yra 4 jūrinės PAST, kurių bendras plotas užima 934,5 km² ir 4 jūrinės BAST, kurių bendras plotas užima 579,14 km².
- 5 tvenkinių akvakultūros ūkiai patenka į PAST ir BAST „Natura 2000“ teritorijas.

Šaltinis: Prioritetinių Lietuvos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtra, identifikavimo studija, Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų institutas 2019

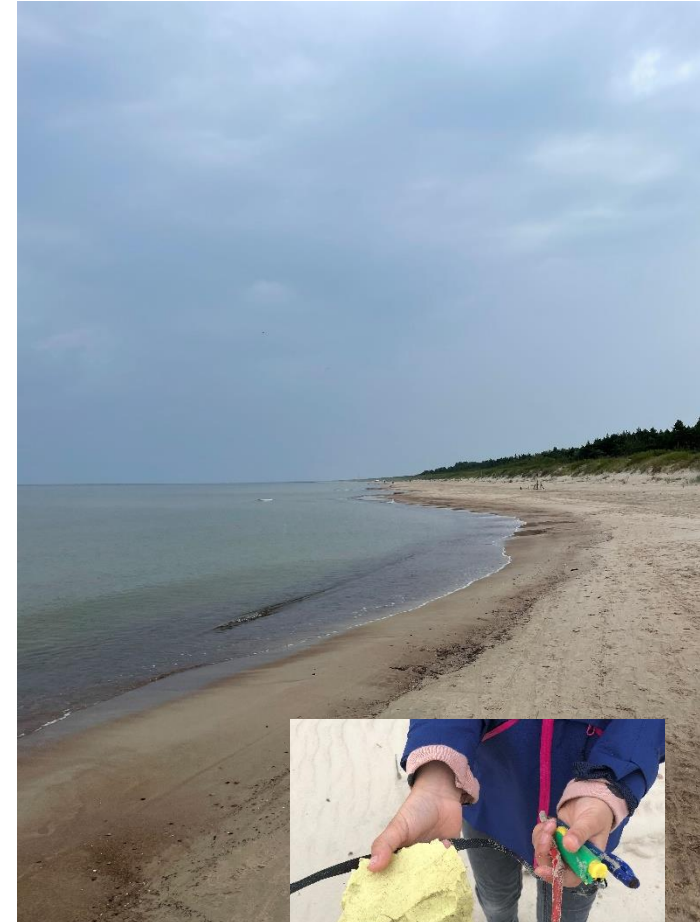
Rajonas	Akvakultūros ūkiai	Saugoma teritorija	Patenka/ ribojasi
Ignalinos r.	UAB „Birvėtos tvenkiniai“	Birvėtos biosferos poligonas	Patenka
		Birvėtos šlapžemės „Natura 2000“ PAST	Patenka
		Birvėtos upės slėnis ties Rimaldiške “Natura 2000” BAST	Ribojasi
Kelmės r.	UAB „Šilo-Pavėžupis“	Kurtuvėnų parkas, ekologinės apsaugos prioriteto zona	Ribojasi
Molėtų r.	UAB „Armolė“	Asvejos regioninis parkas, ekologinės apsaugos prioriteto zona	Ribojasi
		Asvejos ežerynas, „Natura 2000“ PAST	Ribojasi
		Asvejos ežerynas, „Natura 2000“ BAST	Ribojasi
Raseinių r.	UAB "Raseinių žuvininkystė" Paupio tvenkiniai	Blinstrubiškio miško biosferos poligonas	Ribojasi
		Blinstrubiškio miškas, “Natura 2000” PAST	Patenka
Šalčininkų r.	UAB "Juodasis gandras"	Baltosios Vokės biosferos poligonas	Ribojasi
		Papio ornitologinis draustinis	Ribojasi
		Baltosios Vokės šlapžemės “Natura 2000” PAST	Ribojasi
		Papio ežeras, “Natura 2000” BAST	Ribojasi
Šiaulių r.	UAB "Šventjonis"	Kurtuvėnų regioninis parkas	Patenka/ ribojasi
Šilalės r.	UAB „Vėgėlė“	Varnių regioninis parkas	600 m.
		Bilionių kraštovaizdžio draustinis	600 m.
Šilutės r.	UAB "Kintai"	Nemuno deltos regioninis parkas, vandens ūkio prioriteto zona	Patenka
		Nemuno delta „Natura 2000“ PAST	Patenka
		Nemuno delta „Natura 2000“ BAST	Patenka
		Minijos upė „Natura 2000“ BAST	Ribojasi
		Minijos ichtiologinis draustinis	Ribojasi
Tauragės r.	Visbarų žuvininkystė	Visbarų biosferos poligonas	Patenka
		Visbarų žuvininkystės tvenkiniai „Natura 2000“ PAST	Patenka
Telšių r.	UAB "Žemaitijos žuvis"	Plinkšių miško biosferos poligonas	Ribojasi
		Plinkšių miškas „Natura 2000“ PAST	Ribojasi
Vilniaus r.	UAB "Akvilegija"		750 m.
		Vilnios upės slėnis ties Mickūnais, “Natura 2000” BAST	
		A. Valinsko tvenkiniai	Kazimieravo ornitologinis draustinis
		Kazimieravo šlapžemės, “Natura 2000“ PAST	Ribojasi
Zarasų r.	UAB "Vasaknos"	Vasaknų biosferos poligonas	Patenka
		Vasaknų tvenkiniai “Natura 2000” PAST	Patenka

Turinys

- 1 Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa
- 2 Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos analizė
- 3 Pagrindinės aplinkosauginės problemos susijusios su Programa
- 4 Programos pasekmių aplinkai vertinimas
- 5 Pasekmių mažinimo priemonės ir rekomendacijos

Pagrindinės esamos aplinkosauginės problemos, susijusios su Programa:

Biologinė įvairovė	Žuvų išteklių mažėjimas/ disbalansas jūroje; Nepakankami plėšriųjų ir praeivių žuvų ištekliai paviršiniuose vandens telkiniuose; Saugomų žuvų ir paukščių rūšių priegauda; Invazinės rūšys.
Jūros tarša šiukšlėmis	Tarša žuvų atliekomis, nepageidaujamos priegaudos, laivų techninėmis atliekomis. Nepakankama taršos stebėseną.
Jūros teritorijos užimtumas	Teritorijų ribojimas dėl saugomų teritorijų, vėjo jėgainių parko teritorijų, infrastruktūros koridorių ir pan.
Baltijos jūros cheminė tarša, eutrofikacija, ŠESD	Oro taršos didėjimas dėl laivų ir transporto priemonių teršalų; žvejybos laivyno naudojimas, ŠESD emisijos ir klimato kaita; nepakankamas energetinis ir technologijų efektyvumas;
Akvakultūros poveikis aplinkai	Tarša organinėmis medžiagomis, ŠESD; Žuvų infekcinės ligos; Teigiamas poveikis dėl akvakultūros teikiamų ekosisteminių paslaugų, sukuriamų tinkamų buveinių paukščiams.
Socialinės problemos	Pajamų netekimas dėl žvejybos ribojimų, darbuotojų senėjimas; Baltijos jūros būklės įtaka turizmo sektoriui ir pan.

Turinys

- 1 Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa
- 2 Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos analizė
- 3 Pagrindinės aplinkosauginės problemos susijusios su Programa
- 4 Programos pasekmių aplinkai vertinimas
- 5 Pasekmių mažinimo priemonės ir rekomendacijos

Vertinimo metodika, vertinami aspektai

Lyginama su „0 alternatyva“ – t. y. esamos situacijos alternatyva, kai Programa neįgyvendinama. Vertinamos Programos **konkretaus tikslo pasekmės** aplinkos komponentams:

- Socialinė aplinka (visuomenės sveikata, visuomenės gerovė);
- Aplinkos kokybė (paviršinis vanduo, oras, dirvožemis ir žemės gelmės);
- Klimato kaita, ŠESD;
- Gamtos išteklių (gyvūnijos ir augalijos išteklių);
- Biologinė įvairovė (rūšims ir gamtinėms buveinėms);
- Gamtinė aplinka (kraštovaizdis, kultūros paveldas, įskaitant poveikį žvejybos etnokultūrinių tradicijų puoselėjimui (tradiciniams amatams, susijusiems su žvejyba, žvejybos produktų perdirbimu ir prekyba));
- Ekonominė aplinka (materialus turtas, darbo rinka).

Tikėtinos reikšmingos teigiamos pasekmės	+ 2
Tikėtinos teigiamos pasekmės	+ 1
Tikėtinos reikšmingos neigiamos pasekmės	- 2
Tikėtinos neigiamos pasekmės	- 1
Nenumatoma nei teigiamų nei neigiamų pasekmių	0
Nepakanka informacijos	?

1.1. konkretus tikslas. Stiprinti ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos požiūriu darnią žvejybos veiklą.

- investicijos į tvarų žvejybos verslą;
- laimikiui padarytos žalos, patirtos dėl žinduolių ir paukščių, kurie saugomi, kompensavimo sistemos. Ruonių stebėseną;
- mokslo atstovų ir žvejų bendradarbiavimo veiklos;
- žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas (įskaitant nepageidaujamos priegaudos mažinimą) ir žvejybos pritaikymas siekiant apsaugoti rūšis.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ pagerinta sugautų žuvų kokybė, žvejų higiena, sveikata ir sauga darbe	- žvejybos įmonių pajamų sumažėjimas
+ pažangios technologijos, prisideda prie poveikio aplinkai/ ŠESD emisijų mažinimo	- Galimi neigiami socialiniai-ekonominiai padariniai pakrančių bendruomenėms
+ selektyvūs bei technologiškai nauji žvejybos įrankiai, „saugių“ jūrinių zonų priekrantėje formavimas	
+ žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas ir žvejybos pritaikymas siekiant apsaugoti žuvų bei paukščių rūšis	
+ mokslo ir žvejų bendradarbiavimo veiklos, biologinės jv. stebėseną	
+ ekonominis poveikis: laimikiui padarytos žalos kompensavimas	

1.2. konkretus tikslas. Didinti energijos vartojimo efektyvumą ir mažinti išmetamą CO2 kiekį pakeičiant arba modernizuojant žvejybos laivų variklius.

- pagrindinių arba pagalbinių variklių keitimas arba modernizavimas.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ pažangios technologijos, prisideda prie poveikio aplinkai/ ŠESD emisijų mažinimo, kuro naudojimo efektyvumo	

1.3. konkretus tikslas. Skatinti suderinti žvejybos pajėgumą su žvejybos galimybėmis žvejybos veiklos nutraukimo visam laikui atveju ir prisidėti prie tinkamo pragyvenimo lygio užtikrinimo laikino žvejybos veiklos nutraukimo atveju.

- žvejybos veiklos nutraukimas visam laikui;
- laikinas žvejybos veiklos nutraukimas.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ teigiamos pasekmės Baltijos jūros būklei ir biologinei įvairovei.	- žvejybos įmonių pajamų sumažėjimas. Numatoma kompensuoti įmonėms išlaidas už žvejybos veiklos nutraukimą ar sustabdymą.
+ teigiamos pasekmės ŠESD emisijų sumažėjimas.	- socialinės-ekonominės pasekmės pakrančių bendruomenėms dėl darbo vietų praradimo, veiklos stabdymo.

1.4. konkretus tikslas. Skatinti veiksmingas žuvininkystės kontrolės ir vykdymo užtikrinimo priemonės, be kita ko, kovoti su NNN žvejyba, taip pat patikimus duomenis žiniomis grindžiamam sprendimų priėmimui užtikrinti.

- veiklos duomenų rinkimas;
- kontrolė ir vykdymo užtikrinimas;
- būtinų privalomų sistemų ir prietaisų įsigijimas ir įrengimas laivuose.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ teigiamos pasekmės Baltijos jūros būklei ir biologinei įvairovei - renkami ir tvarkomi duomenys, stebima verslinės ir mėgėjų žvejyba, taip pat ir jūrų gyvūnai, pavyzdžiui jūrų žinduoliai ir paukščiai.	
+ mažinamas neteisėtos žvejybos poveikis biologinei įvairovei;	
+ teigiamos pasekmės žvejybos įmonėms ir žvejams mėgėjams.	

1.6. konkretus tikslas. Prisdėti prie vandens biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos ir atkūrimo

- išsaugojimo priemonių, skirtų ilgalaikiam išteklių atkūrimui, įgyvendinimas;
- jūros šiukšlių ir nepageidaujamos priegaudos tvarkymas.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ žuvų išteklių atkūrimas tiek Baltijos jūroje, tiek vidiniuose paviršiniuose vandenyse, žuvų biologinės įvairovės praturtinimas;	
+ j jūrą išmestų šiukšlių ir pamestų tinklų pašalinimas iš jūros.	
+ jūrų ekosistemos apsaugos ir atkūrimo, o tai leis Baltijos jūros biologinei įvairovei atsigausti.	

2.1. konkretus tikslas. Skatinti darnią akvakultūros veiklą, visų pirma didinti akvakultūros produktų gamybos konkurencingumą, kartu užtikrinant, kad veikla būtų aplinkos požiūriu tvari ilguoju laikotarpiu.

2.2. konkretus tikslas. Skatinti žvejybos ir akvakultūros produktų prekybą, kokybę ir pridėtinę vertę, taip pat tų produktų perdirbimą.

- gamybinės investicijos (ilgalaikis turtas) į tvarią akvakultūros gamybą ir susijusias pridėtinę vertę kuriančias veiklas;
- mokslo atstovų ir akvakultūros įmonių bendradarbiavimo veiklos;
- akvakultūros teikiamų ekosisteminių paslaugų ir tvaresnių gamybos metodų skatinimas;
- gyvūnų ir visuomenės sveikatos priemonės.
- investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą;
- gamintojų organizacijų veiklos skatinimas;
- rinkų priemonės (įskaitant skirtas geresniam atsekamumui ir kokybei užtikrinti).

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ sukuriamas ilgalaikės vertės turtas, teigiamas poveikis dėl aprūpinimo maistu saugumo	- Galima paviršinių vandenų tarša organinėmis medž.
+ sukuriamos darbo vietos, gamybos pajėgumai, BVP, socialinis-ekonominis poveikis	- poveikis biologinei įvairovei, paukščių trikdymas dėl tvarkymo darbų ir komercinės žvejybos.
+ ekosisteminių paslaugų skatinimas, poveikis biologinei įvairovei	- Kuro ir energijos sąnaudos, oro tarša.
+ ekosisteminių paslaugų skatinimas, socialinis-ekonominis poveikis	- Poveikis visuomenės sveikatai dėl galimo gamybos triukšmo, kvapų, taršos.
+ mokslo ir žvejų bendradarbiavimo veiklos, biologinės įv. stebėseną	
+ gyvūnų ir visuomenės sveikatos priemonės	

3.1. konkretus tikslas. Sudaryti sąlygas tvariai mėlynajai ekonomikai pakrantės rajonuose ir salų bei sausumos vietovėse ir skatinti žvejybos bei akvakultūros bendruomenių vystymąsi.

- vietos plėtros strategijų (VPS) rengimas;
- vietos plėtros strategijų (VPS) įgyvendinimas.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ skatinama žvejybos bei akvakultūros bendruomenių vystymąsi	
+ sukuriamos darbo vietos/ pragyvenimo šaltiniai, socialinis-ekonominis poveikis	
+ ekosisteminių paslaugų skatinimas, poveikis biologinei įvairovei	
+ padės pakrančių bendruomenėms atgaivinti arba pertvarkyti savo ekonomiką ir stiprinti tvarumą vietos lygmeniu, pragyvenimo šaltinių išsaugojimą derinant su jūrų išteklių atkūrimu, prisidės ir prie Europos žaliojo kurso ES biologinės įvairovės.	

4.1. konkretus tikslas. Stiprinti tvarų jūrų bei vandenynų valdymą skatinant jūrų pažinimą, jūrų stebėjimą ir (arba) pakrančių apsaugos tarnybų bendradarbiavimą.

- parama pakrančių apsaugos funkcijas atliekančių institucijų bendradarbiavimui.

Teigiamos pasekmės	Neigiamos pasekmės
+ prisidės prie jūrų priežiūros ir saugumo, užkertant kelią netinkamai veiklai jūrų teritorijose	
+ teigiamas poveikis biologinei įvairovei, jūros aplinkai	
+ saugumas, nelegalios veiklos prevencija – socialinis ekonominis poveikis	

Turinys

- 1 Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2021–2027 m. programa
- 2 Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos analizė
- 3 Pagrindinės aplinkosauginės problemos susijusios su Programa
- 4 Programos pasekmių aplinkai vertinimas
- 5 Pasekmių mažinimo priemonės ir rekomendacijos

Poveikio mažinimo priemonės ir rekomendacijos

Jautriausiose aplinkosauginiu požiūriu teritorijose – saugomose teritorijose, jų apimtyje esančiose „Natura 2000“ teritorijose – teisės aktai nustato ūkinės veiklos apribojimus ir veiklos vykdymo sąlygas.

PAV atrankos procedūros planuojamai akvakultūros įmonių veiklai ar esamos veiklos modernizacijai:

- 1.2. Žuvų auginimas ar veisimas (jūroje ar tvenkiniuose, kurių bendras plotas 5 ha ar didesnis);
- 7.9. Žuvų perdirbimas, įskaitant žuvų taukų gamybą (kai gamybos pajėgumas – 5 ar daugiau tonų per parą);
- 14. veiklos bet koks keitimas ar išplėtimas/ modernizavimas.

„Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymas, jei veikla vykdoma PAST/ BAST teritorijoje ar šalia jų. Veiklai gali būti nustatomos papildomos sąlygos, leidžiančios išvengti neigiamo poveikio saugomoms vertybėms arba sumažinančioms jį iki nereikšmingo.

Aplinkosauginiu požiūriu jautriose teritorijose rekomenduojama vykdyti ūkio subjekto **poveikio aplinkos kokybei (poveikio aplinkai) monitoringą**, jei jis numatomas PAV ar PAV atrankos dokumentuose. Rekomenduojama monitoringo trukmė – 1 metai prieš statybos darbus, statybos laikotarpiu ir 3 metai po statybos darbų užbaigimo;

Prioritetas - žuvininkystės ūkių modernizavimą derinant su galimybėmis stiprinti biologinę įvairovės apsaugą. Remti aplinkai draugiškos gamybos intensyvinimą tokiose įmonėse, kuriose paukščių buveinių apsauga tiesiogiai priklauso nuo auginamų žuvų produkcijos. Akvakultūrų buveinių tvarkymo darbai turi būti tinkamai apgalvoti, pasiūlyti ir suplanuoti specialistų/ ornitologų. Siekiant apsaugoti saugomus paukščius, turi būti **tešiama kompensacinė schema** „laimikiui padarytos žalos, patirtos dėl žinduolių ir paukščių, kurie saugomi, kompensavimo sistemos“.

Prioritetai turėtų būti teikiami investicijoms į žvejybos įrankius, kurie laikomi tinkamais finansuoti, jei nuo to nenukenčia tų **žvejybos įrankių selektyvumas** (siekiant sumažinti nepageidaujamą saugomų žuvų bei vandens paukščių priegaudą).

Įgyvendinant **1.6. konkretus tikslo „Prisidėti prie vandens biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos ir atkūrimo“** priemones, prioritetas turėtų būti skiriamas ES šalyse ir Lietuvoje saugomoms, globojamos ir nykstančioms žuvų ir nęgių rūšims, kurios patenka į verslinės žūklės sugavimus.

SMART | SC
CONTINENT

www.smartcontinent.com